

1.

1102

Öreg

A B C

Hungarica
M. N. MUZEUM KÖNYVTÁR
Hirlapkönyvtári
II. növekedéskönyv
1920..... 12 sz.

vén emberek számára.

Azt mondja a példabeszéd: jó pap holtáig tanul, — és ez nem azt jelenti ám éppenséggel, hogy csak a papnak kell tanulni, hanem hasznát veszi a tanulásnak még öreg apám is, a ki pedig sokat tapasztalt-ember, de azt még sem tudja, hogy holnapután kapálni megyen-e, vagy a más világra?

Kedves atyámiai! Sok elejtett szót hallottunk már itt is, amott is, — mindenfelül hallottak harangozni, de hogy mégis voltaképen hol harangoztak, senki sem tudta megmondani. Emlegették ezt a szót **szabadság**, de hogy mi lesz **szabad?** okosan senki sem rágta a szájukba; pedig ha már eszik az ember valamit, isten ugysegeljen, jobban esik az ize, ha tudja az ember mit eszik. Először is tehát megmondom én, mellyik **szabadság** az, a mi a jobbágy embernek leginkább könnyebbségére esik? — és hogy szavaimnak nagyobb igazsága legyen, ide irtam a törvényczikkelyt is, mellyet az országgyűlés hozott:

Törvényczikkely

a közös teherviselésről.

Magyarország s a kapcsolt részek minden lakosai, minden közterheket különbség nélkül egyenlően és aránylagosan viselik.

1. §. Ő Felsége felelős magyar ministeriuma által, a törvényhatóságok meghallgatása mellett ki fogja dolgoztatni ideiglenesen az adózási kulcsot, és ezen kulcs

szerint a kivetés már a legközelebbi közigazgatási évtől, úgy mint az 1848-ik évi november 1-ső napjától veszi kezdetét.

2. §. Az ideiglenesen kidolgozandó kulcs, a legközelebbi országgyűlésének minden esetre bemutatandó.

3. §. A fent kitett határnápig a már kivetett közterhek behajtása elrendeltetik.

Ezen törvénycikkelynek némelly szavait akarom én legelőször is megmagyarázni:

Lássák kedves atyámfiai, eddig a' jobbágyság fizette maga a' portiót a' házi és a' hadi-kassába, — ezután pedig a' nemesség is szinte úgy fog fizetni minden portiót, mint akármellyik szegény ember; annak is ezután az a' sora lesz a' fizetésben, mint a' milyen sora volt a' jobbágy embernek. Sokan talán azt gondolták, hogy a' **szabadság** az lesz, hogy a' jobbágy ember semmit se fizessen? ezt akarom én tisztára magyarázni, mert itt nagy dolog fekszik.

Egy ország hasonlít először egy házi néphez, — mellynek sok tagja van. Minő rossz rend volna az a' háznál, ha három négy ember a' házból azon jussal bírna, hogy egy kapavágást se tegyen, se szántani, se vetni nem volna köteles, az az, hogy végképen fel volna mentve minden dologtól, hanem dolog helyett kocsmába üldögelhetne, és azért a' ruházat meg a' tartás szintugy kijárna neki, mint annak, a' ki keserves verejtékkel megkereste. Minő nehezen esnék ez annak a' néhány dolgozónak, mikor látná, hogy a' henyélő is akkora kenyeret vág le, mint a' munkás, talán többet is? mert a' henyé ember kinjában is fal; — nem jutna-e eszébe az a' kin és szenvedés, a' mit azért a' falatért jégbe fagyba', esőbe sárba kiállott, míg amazok, tudniillik a' henyék, melegben a' hüssön, fagyban pedig a' kályha mellett pipázgatnának! De bizony eszébe jutna, és bujában ott is siratná sorsát, a' hol senki sem látná... Hát még aztán jöne ám csak a' hadd el haddnak a' vastag vége, mikor azok, a' kiknek meg kellett fogni a' munka végét, utóbb nem győznék kenyérral kitartani az egész házat, és egyenként kidülnének a' hámból, és utóbb nem tudnának annyi enivalót szerezni, mennyi kinek kinek

a' fogára elég lenne? Hát még a' ház menne ám veszendőbe! először is az istálló falán és a' tetején látszanék meg, hogy a' Mérges meg a' Tündér régen cigánykézre került, mert ilyen dült fészekbe csak nem kötnék jászolhoz? Hát azok a' jó fejös tehének merre vannak? mert sem az istállóban, sem az udvaron nincs az alomnak vagy trágyának még hire is; a' hidasból pedig a' Siskát kilencz malaczczával együtt akkor ették meg, midőn a' ház és földekre a' szomszéd utoljára kölcsönözött. Végre a' ház falain vásnék meg az idő foga, 's egy éjjelen hasra döntené a' szél, nem törödvén azzal, hogy nem csak a' henyéket, hanem az elbetegült munkásokat is agyon verte.

Már most atyámfiain ezen példát bővebben így magyarázom. Ez a' mi kedves magyar hazánk legyen a' ház, mi legyünk benne a' lakosok. E' magyar hazának tizenöt millió lakosa van, ha pedig e' tizenöt millióból a' nyolcz millio jobbagy abban találná szabadságát, hogy semmit se fizessen, az az hogy nyolcz millio ember csak azt várja, hogy majd a' sült veréb a' szájába repül, és azt higye, hogy a' faluvégén az ut maga jószántából mindig kemény marad, mint a' deszka, a' hidak meg örökké tartanak, bírót pedig nem tartunk, hanem mindjárt egymást agyon verjük, a' lólopó pedig ha rákapott a' lóra, úgy is elnyargal vele, minek azután pandurt küldeni? így isten lelkem úgy segéljen nem repül szánkba sült veréb, mert ennek sem lesz enni valója, még ez is előbb megdöglök étlenségében, mielőtt a' szánkba tudna repülni. Már pedig a' katonát, a' ki bennünket őriz az ellenség ellen, fizetni kell, mert még a' Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen, és hogyan kívánhatnánk, hogy a' katona ingyen menjen az ellenségre, az életét ingyen adja, mikor mink idehaza még a' rongyot is pénzért vagy füzőért cserébe adjuk a' zsidónak? Hát a' rossz uton nem szakadna e' lovunk a' sárba? hát ha bírónk nincs, lesz e' békesség, midőn most némelly gyarló ember a' maga bőrében sem tud megférti, hát még ekkor, milyen garázda lesz?

Illyen életnek az lenne következése, hogy vagy saját fészünkben

rothadnánk el, vagy egymást vernénk agyon, 's utoljára kevesen maradnánk, 's a' Muszka berontana hozzánk, és az egész országot szét pusztitaná, mint egyszer már akarták a' kutyafejű Tatórok, és a' henyelővel együtt a' többit is kardra hányná, hogy még sirásónak se maradjon is, vagy hogy valaki egy sir-empléket csináljon ennyi halottnak, hogy valaha látná valaki, hogy hol halt meg a' magyar nemzet.

Illyen szomorú következményei lennének, kedves atyámfiai, annak, ha nyolcz millio jobbágy abban találná szabadságát, hogy a' közterheket nem viselné. És szükséges megmondanom azt, hogy a' magyarországi nemesség is, melly eddig egy krajczárnyi adót sem fizetett, átlátta, hogy így henyélve nem boldogulunk, és ezen henyeség által utóbb is kutya lenne a' kertbe, követei által az országgyűlésen megajánlotta, hogy a' közterhekben, az az: az adózásban a' jobbágyokkal együtt részt veend. Ezen cselekedete a' nemességnek igen szép volt, és mindannyian szívből elmondhatjuk, az Isten áldja meg érette!

Még többet is akarok mondani, kedves atyámfiai! Lássák, hogy a' henyeség nem szabadság, még egy példát hozok. Hasonlitsuk a' hazát egy emberhez: az embernek keze, lába, foga, gyomra 's a' t. van. Ha mind ezen tagok gondolni és beszélni tudnának, és mikor a' szabadságnak hire futamodott, és a' szabadságot a' henyelésben gondolták volna feltalálni, gondolom formán így beszéltek volna. A' kéz azt mondta volna: eb dolgozik többet, én nem fáradok többet, hogy a' hasnak keressek, és mi több, hogy a' hasnak enni legyen, még a' szájba is én rakjam bele? — Ezt mondta volna a' kéz; utána pedig a' fogak beszéltek volna: Na, mi majd bolondok leszünk, hogy mikor szabadság van, akkor mi dolgozzuk és falatot rágjunk azért, hogy a' has tele legyen! Végre pedig hogy a' többi tagokról ne szóljak, csak a' lábakat hozom elő, ezek így szólnának: Most szabadság van, mi nem czipeljük tovább a' hast, mi itthon maradunk, tegyen a' has a'

mit ak
nem le
lábnak
tudott
— teh
nem ö
ölni a'
ságát a
védelm
mert a
csak a
jár, ha

Tehát
gel, ho
könnye
senkit

Ugy ke
és azt
két lóv
dül a'
röt a'
fáradt
ság va
a' más
mert i
hogy a
huzni!
nyebbe

mit akar! . . . Mi lett volna ennek a' következménye? a' gyomornak nem lett volna mit enni, erőt nem szolgáltatathatott volna sem kéznek, sem lábnak, egy pár nap múlva a' láb és kéz erőtlenységében mozdulni sem tudott volna; ebből pedig halál következik, a' legirtóztatóbb éhenhalás; — tehát napnál világosabb, hogy nem magáért a' hasért dolgoztak, hanem önmagukért, mert az erőt a' gyomorból kapták. — Így fogná megölni a' hazát a' nyócz millio jobbágnak henyesége, ha szabadságát a' terhektől mentességben találná; mert a' hazát, mellyben élünk, védelmezni kell, — az utakat pedig ismét magunknak kell megcsinálni, mert a' sót a' kenyérbe, borsot az ételünkbe, szürt ruhát a' testünkre csak a' városból hozhatjuk ezután is, gyalog pedig szivesen senki sem jár, ha csak ugy nincs a' sora, mint a' nóta mondja:

Kinek lova nincsen, gyalog megy az Pestre,

Kinek kutyája nincs, maga ugat este!

Tehát a' mit teszünk, ezután is magunkért teszszük, azzal a' különbséggel, hogy velünk együtt most már a' nemesség is fizet, így tehát azt könnyebben is tesszük, de szivesebben is tehetjük, tudván, hogy ingyen senkit sem hizlalunk.

Sőt hogy még jobban értsük egymást, még egy példát mondok. Ugy képezem, mintha most azzal beszélnek, a' ki ezen papirosról olvas és azt mondom neki! Atyafi! ha kend most egy terhes kocsit vontatna két lóval, de látná, hogy két ló a' terhet nem bírja el, és talán már ki is dül a' hámból, bizonyosan jónak látná, másik két lovat is, vagy két ökröt a' kocsi vagy szekér elejbe fogni, — és mit gondol, atyafi, ha ezen fáradt két ló vagy ökör szólni tudna, és azt mondaná: most szabadság van, mi nem huzzuk a' terhet, mert mi huzzuk már, hanem huzza a' másik kettő, jó volna-e ez? én azt mondom, hogy nem volna jó, mert ismét ugy elakadna kigyelmed, mint előbb, mert a' teher olly nagy, hogy azt két ló, vagy két ökör el nem bírja, tehát négynek kell azt huzni! és ha mind a' négy huzza, egyre egyre kevesebb esik, és könnyebben huzza; holott — mint mondám — ha kettő huzná csak a' ter-

het, kettő meg a' kocsi mellett sétálna, azt nyernék, hogy kettő enné is az abrakot, nem is dolgoznék, és a' másik kettő a' teherben megdöglene; utóbb emezekre kerülven a' sor, ezekre is csak dög várna, és végre a' terhes szekér mégis az ut közepén maradna; pedig ha mind a' négy összetart, maguknak sem esnék nehezen, valamint a' teher is oda érne, a' hová kell neki érnie!

Aztán nem hallattam én hírét soha olyan országnak, sem olyan földnek, mellyben magától teremne meg minden, a' nélkül, hogy valaki magot vetett volna bele, — pedig ezt a' mi magyar földünket, — kivált alföldön — magyar Kanaán-nak nevezik, 's az istenadtát bizony csak szántani kell, magot bele vetni, megboronálni, sőt ha valaki a' magjából kenyeret vagy még rétest is akar enni, azt még előbb le is kell aratni, elcsépelni vagy nyomtatni, utoljára pedig molnár kézen keresztül menven, az asszonyok istenigazában megdagasztván, megsütik, — és mindennyi fáradság szükséges, hogy hasznunkra fordithassuk. És csak a' haza, mellyben élünk, volna az, mellytől — vagy is inkább magunktól — akarnánk az áldozatot megfogni? nem, ezt nem akarhatjuk, ha ugy nem akarunk járni, mint a' fellebbi példákban kimagyaráztam.

Nem kell irigyelni a' henye ember sorsát, mert a' henye mig nem dolgozik, nem is sok gyümölcsét látja lustaságának, sőt retteg a' pillanattól, mikor dolgozni kénytelenítetik, mert kétszeresen nehezebben esik neki a' munkához szokni, mintha mindig dolgozott volna. A' ki pedig más zsirján él, vagy ugy lopja, a' miért az Isten előbb utóbb megveri, — vagy fél attól, hogy a' harapni való hamarább elfogy, ha egy kaparja, mégis kettő falja.

Tehát nem ugy kell gondolkodnunk, hogy eddig a' jobbágyság fizetett, a' nemes pedig nem, azért ezután meg legyen megfordítva, az az: hogy most meg a' nemesség fizessen, a' jobbágyság pedig nem; mert ugy járnánk, mint előbb a' terhes kocsiról beszéltem, mellyet két ló nem birt el, hanem négy, és ha akár hánszor fogunk bele másik kettőt, az

sem birj
terheivel

A
maga, va
ezen há
venni, -
tatni, m
igéjét na
cseleksz
kocsmáb
tehát ál
hol vala
lene, ha
katiót?

A
mert a'
malomk
ember

teszünk
zető na
nyi köl
a' vén,
nagy al
zik; de
ket, a'
sem tu
és ha a
leend,
sem ke
azokna

sem bírja el, és így a' sárban marad a' kocsi. Így vagyunk az ország terheivel is.

A' haza végre olyan, mint a' szentegyház, mindenki építi, vagy maga, vagy édes apja, — azért mindeniké; az Istennek ajánlottuk ugyan ezen házat, de azért a' harang kötelet mégis csak nekünk kell ám megvenni, — és ha a' teteje rossz, bizony csak nekünk kell azt megcsináltatni, miért? mert, ha az Istent nem kérjük áldásért, vagy az Isten igéjét nálunknál okosabb ember meg nem magyarázza, és a' szerint nem cselekszünk, rajtunk lesz az Isten átka! Már pedig az Isten igéjét a' kocsmában hallgatni nem illendő dolog, otthon pedig nem hallhatjuk, tehát áldozattal kell járulnunk, hogy oly tágas helyen jöhessünk össze, hol valamennyien együtt halljuk meg a' jó szót, — mert hány pap kellene, ha házrul házra, mindenkinek külön kellene elmondani a' prédikációt?

Áldoznunk, dolgoznunk kell, egyiknek úgy, mint a' másiknak, mert a' mit egy ember el nem bír, több ember elbírhata; valamint a' malomkövet nem láttam, hogy egy ember elvitte volna a' hátán, több ember mégis könnyen szekérre teszi.

Mindig és mindig azt mondom tehát, hogy mindent magunkért teszünk, mert jónak, rossznak, henyélésnek és munkának megjön a' fizető napja. Vegyük például a' természetet, — lám a' kis gyermek mennyi költségbe, táradságba kerül, — eszik az istenadta, talán többet mint a' vén, és mennyit ordít, mintha sással metélnék, és ez a' szülőknek nagy alkalmatlanság, kivált hozzá tódván azt, hogy még nem is dolgozik; de eljön a' fizető nap, mi megvénülünk, az öregség megtör bennünket, a' szemek gyengülnek, az inak rognak, támaszkodó nélkül járni sem tudnánk, dolgozni pedig annál inkább sem, — de a' fiuk felnőnek és ha azokat szeretettel neveltük, megemlékeznek jó tetteinkről, hálaadatos leend, és öregségünkben hű táplálóink és gyámolóink lesznek; és azt sem kell feledni, hogy valamint nekünk alkalmatlan volt a' gyerek rivás, azoknak sem leend ám valami kellemetes hang a' vén embernek köhö-

gése, és az, hogy egyik sarokból a' másikba vezetgessenek bennünket. Ugy-e tehát igazat beszéltem, hogy mindent magunkért teszünk?

Ugy össze vagyunk kötve a' hazával, mint a' kerékküllő a' kerék-agygyal, minden küllő a' kerékagyban van, egyik a' másikba kapaszkodik; ha egyik elbomlott, a' másiknak sem lehet hasznát venni.

Ennyit elegendőnek hittem arra, hogy megtudják, kedves atyám-fiai, miként kell a' szabadságot érteni. Jövő héten ismét tartok egy másik magyarázatot, a' hol még öröndetesebb dologról, tudniillik a' robot alóli felszabadulásról beszélek; — most pedig egy elmulaszthatatlan dolgot fogok még fölemlíteni.

Kiknek tartozunk mi ezen jótéményért, hogy velünk a' nemesség terheiben megosztozott? mielőtt azon nagy férfiakról szólnék, csak magát a' nemességet említem, igen is, magának a' nemességnek köszönhetjük, melly átlátta szenvedésünket, és a' teherviselésre magát ajánlotta. Atyám-fiai! Krisztus a' megváltó ellenségeinek is megbocsájtott a' keresztfán, hát mi hogyan fognánk hálaadatlanok lenni jótévőink iránt? Nincs rutabb véték a' hálaadatlanságnál, — és azt mondom, hogy én, a' ki ezen sorokat irtam, ki szinte nem valék nemes ember, ámbár most uri ruha van rajtam, mert tanulásom után az Isten megsegített, — mondom én, ki a' hajdani elnyomattatást szintugy érzem, mint akármellyik jobbágy, én akarok lenni az első, ki nyolcz millio jobbágy közül megköszönjem a' nemességnek nagylelkűségét. És hiszem, hogy a' nyolcz millio közül egy sem lesz, a' ki engemet nem követ? és e' köszönetnek a' teremő Isten is örül, mert az gyönyörű és nagyon nagy jótémény lehet, a' mit nyolcz millio ember megköszön: Isten áldását kérjük tehát a' nagy lelkű nemességre, és áldott legyen benne azon vér, mellynek ezelőtt nemes-vér volt a' neve, és ezt újra keresztelvén a' legrszébb névre, lett: **testvéri-vér!**

Végre pedig azon ígérettel szakasztom félbe magyarázatomat, hogy egy hét mulva ismét folytatom.

Nyomatott Győrött 1848.

Vas Gereben.

Megigé
tudniillik
járni,
akartam
ura les
öröme
a' czigá
Még az
még az
fület, h
hamarjá
amagy
czikkely

az urbé
szolgálá

tok (robo
szüntetne
1
let véd pá